

קישוריות

מעובד מתוך: מילה טובה 1, שרה ליפקין, מטח 2008.

נושא היחידה: הפנת המושג קישוריות והכרת האמצעים הלשוניים היוצרים אותה.
מתוך האמצעים השונים נדגיש המיוחד את מילות הקישור. הכרת מילות הקישור
והיחסים הלשוניים שהן מציינות, צורת הכתוב (חיבור, סיכום) בצורה מקושרת.
תשומת לב ממוקדת למילות קישור צורת הפניה בזמן הקריאה.

פעילות 1 - גילוי

- א. בחרו יום בשבוע וכתבו את סדר היום שלכם מרגע שאתם קמים. היקף הכתיבה 15-20 שורות.
- ב. קראו בכיתה חלק מן התיאורים שנכתבו.
- ג. כעת שכתבו את מה שכתבתם בעזרת טבלת מילות הקישור בהמשך. שימו לב לביטויי הזמן ונסו לגוון אותם. השתדלו לשבץ גם מילות קישור מסוגי קשר אחרים.
- ד. האם בגרסה הראשונה השתמשתם בביטויי קישור? אילו ביטויי קישור הוספתם בשכתוב?
- ה. דונו בכיתה: מה תרמו לטקסט מילות הקישור שהוספתם?

לומדים

קישוריות

מילות קישור הן מילים, כגון: מפני ש..., אבל, לעומת זאת, וכן. תפקידן לחבר בין חלקי הטקסט השונים: בין חלקי משפטים, בין משפטים ובין פסקות. אמנם ללא מילות הקישור התוכן יהיה דומה, אך הדברים יהיו מנותקים זה מזה.

קישוריות היא החיבור, ה"דבוק" בין חלקי הטקסט השונים. **טקסט תקין (רציף)** צריך להיות **טקסט מקושר** במילות קישור. הקישוריות נוצרת באמצעים לשוניים שונים, וביניהם: **מילות קישור, מאזכרים, וחזרות על מילים.**

טבלת מילות הקישור

בטבלה ממוינים מילות קישור וביטויי קישור לפי סוג הקשר שהם מביעים. אינכם צריכים לזכור אותם בעל-פה, אך תוכלו להיעזר בטבלה כדי למצוא את אמצעי הקישור המתאימים לכם, ואף לגוון אותם.

מילות קישור	סוג הקשר	כאשר רוצים...
ו... גם, אף, נוסף על כך, אגב, זאת ועוד, זאת אף זאת, יתר על כן, כמו כן	הוספה, מנייה	1. להוסיף, למנות
לאחר ש... אחרי ש... לפני ש... כאשר, בזמן ש... , ברגע ש... , לאחר מכן, אחרי כן, לפני כן, מאוחר יותר, מוקדם יותר, קודם לכן, בו בזמן, במקביל לכך, בעת ובעונה אחת, במרוצת הזמן, כעבור, במשך, במהלך, מעולם, לעולם, לפי שעה	יחסי זמן	2. לתאר מתי קרו הדברים
ש... , כלומר, זאת אומרת, כלהלן, כלעיל, כגון, לשון אחר, כמפורט לעיל, דהיינו, היינו, במילים אחרות זאת אומרת, למשל, לדוגמה	הבהרה, הרחבה, פירוט, אזכור	3. להסביר, לפרט, להדגים
כמו כן, כ... , כמו, בדומה ל... , כשם ש... , כפי ש...	השוואה	4. להשוות
בניגוד ל... , לעומת, אך, אבל, אולם, לא... אלא, אם כי, להפך, עם זאת, אמנם, בניגוד, בעוד... הרי ש... , ברם, ואילו, מחד גיסא... מאידך גיסא...	ניגוד, צמצום	5. להנגיד, לסייג
כי, מפני ש... , משום ש... , כיוון ש... , היות ש... , הואיל ו... , בגלל, מפאת, בשל, הודות ל... , בעטיו של... , מחמת, בגין, מאחר ש... , לנוכח, לרגל, בעקבות, בזכות, לאור	סיבה	6. לציין סיבה, לנמק
לכן, לפיכך, על כן, עד ש... , כתוצאה מכך	תוצאה	7. לציין תוצאה
למען, בשביל, ל... , כדי ל... , כדי ש...	תכלית	8. לציין מטרה
לסיכום, בסיכומו של דבר, לפיכך, מכאן נובע, ובכן, אכן, אם כן, אפוא, מתברר, כלומר, משמע ש...	מסקנה, סיכום	9. לסכם ולהסיק
וכדומה, וכולי, ועוד, וכיוצא בזאת, וכן הלאה.	השלמה	10. להשלים
בייחוד, בעיקר, זולת, כולל, חוץ מ... , למעט, להוציא, לרבות, מלבד, רק, פרט ל...	הכללה/צמצום	11. לכלול ולצמצם
או	בְּרָה	12. לציין חלופות
אם, בתנאי ש... , לו, אילו, אלמלא, אילולא, במקרה של	תנאי	13. לציין תנאי
למרות, למרות זאת, על אף, אף-על-פי ש... , אף על פי כן	ויתור	14. לציין ניגוד לצפוי

מילות הקישור

מילות הקישור מציינות סוגי קשר שונים: הוספה על הקיים, ציון סיבה או ניגוד וכדומה. כאשר אתם קוראים טקסט, שימו לב למילות הקישור, כי הן חשובות להבנתו. ביטויי הקישור נמצאים, בדרך כלל, בפתיחת פסקות ולפעמים גם בסיומן כדי ליצור קשר להמשך. בעזרתם, הקוראים יכולים לקלוט רמזים עוד לפני הקריאה מבנה הטקסט: אם הוא מציג בעיה ופתרון, או סיבות ותוצאות, או תהליך וכדומה.

כאשר כותבים טקסט, חשוב לחבר את חלקיו במילות קישור מתאימות ומדויקות.

מילות קישור בקטע

לפניכם הפסקה הראשונה מתוך המאמר "השמות שהיו". שימו לב למילות הקישור המודגשות.

בימינו, כאשר נולדים במזל טוב ילד או ילדה, מעניקים להם הוריהם שמות קצרים ומקובלים, כגון: רן ורז, גל וסיגל, טל ומיטל, קרן וארז, או מירי ושירי. פעם זה היה אחרת: את השמות לבנים ולבנות שזה עתה נולדו היו ההורים נוטלים, בדרך-כלל, מן התנ"ך או מהמסורת היהודית, ולרוב הנציחו בעזרתם את שמותיהם של הסבים והסבתות. כך עברו מדור לדור שמות כמו אברהם, יעקב, שרה, משה, אליהו, לאה ומרדכי; שלא לדבר על שמות ארוכים, כגון שאלתיאל, ירחמיאל, בת-שבע או שלומציון.

מתוך: מרדכי נאור, "המות שהיו", מתוך: טעם של פעם, 1984, שרברק.

מאזכרים

דרך נוספת ליצור קישוריות היא המאזכרים. אלה הם כינויים ש"מזכירים מילים". שימו לב למשפט הבא: בימינו, כאשר נולדים במזל טוב ילד או ילדה, מעניקים להם הוריהם שמות קצרים ומקובלים. במשפט זה יש 2 כינויים מאזכרים: להם – כלומר לילדים, הוריהם – ההורים של הילדים.

המאזכר מחליף מילה או רומז למילה שכבר הוזכרה במשפט או בטקסט (ולפעמים לידע מחוץ לטקסט). במקום לחזור על המילים פעמים רבות בקטע משתמשים במאזכרים. השימוש במאזכרים גורם לקישוריות בפסקה.

חזרות

לעתים נמצא בטקסט חזרות על אותן המילים או על תחליפים שלהן. מילים אלה הן, בדרך כלל, המושגים המרכזיים שהטקסט עוסק בהם – אלה מילות המפתח. המטרה של החזרות היא להדגיש מילים אלה וליצור קישוריות בטקסט כולו. דוגמה: בדקו בקטע למעלה (בימינו...) את החזרות על המילה שמות.

טיפים

- בטקסט מקושר המשפטים והפסקות מחוברים ב"דבק" של אמצעים לשוניים, כגון: מילות קישור, מאזכרים (כינויים) וחזרות.
- מילות הקישור מחברות בין חלקי משפטים, בין משפטים ובין פסקות. כאשר קוראים כדאי לשים לב אליהן. מילות קישור הן חלק מרמזי התוכן של הטקסט.

■ טקסט רציף תקין הוא טקסט מקושר, כלומר – שיש בו קישוריות. כאשר **כותבים** טקסט רציף כדאי לקשר בין המשפטים ובין הפסקות.

מתרגלים

פעילות 2 - מקושר/לא מקושר

הקטע הבא לקוח מהמאמר "דגל, דגל". הוא כתוב בשתי צורות.
א. קראו את שני הקטעים. מה ההבדל ביניהם? מה קורה למשפטים בקטע?
ב. שימו לב למילים המודגשות בקטע 1. מה משותף להן? מה תפקידן?

קטע 1 – מקושר

עם הקמת המדינה חשבו על דגל חדש. הצעות נוספות לדגל התבססו אף הן על הדגל הציוני – אך גם הן לא נתקבלו. אחרי דיונים ארוכים ומייגעים ופקוקים רבים, החליטה ממשלת ישראל לא ליצור דגל חדש למדינה, אלא לאמץ את הדגל הציוני ולקבל אותו כדגלה הרשמי של מדינת ישראל הצעירה.

קטע 2 – לא מקושר

עם הקמת המדינה חשבו על דגל חדש. הצעות נוספות לדגל התבססו על הדגל הציוני. ההצעות הנוספות לא נתקבלו. אחרי דיונים ארוכים ומייגעים ופקוקים רבים, החליטה ממשלת ישראל לא ליצור דגל חדש למדינה. מדינת ישראל החליטה לאמץ את הדגל הציוני. מדינת ישראל החליטה לקבל את הדגל הציוני כדגלה הרשמי של מדינת ישראל הצעירה.

מתוך: אליק מישורי, "דגל, דגל", מתוך: צ'ופר – עיתון לילדים, 1997

פעילות 3: קישור אחר

קראו שוב את קטע 1 בפעילות הקודמת.
א. החליפו את 2 מילות הקישור (המודגשות) הראשונות במילות קישור אחרות מתאימות.
ב. הסבירו במילים שלכם את המשפט:
ממשלת ישראל החליטה לא ליצור דגל חדש למדינה, אלא לאמץ את הדגל הציוני ולקבל אותו כדגלה הרשמי של מדינת ישראל הצעירה.

פעילות 4 – מילות קישור חסרות

לפניכם קטע נוסף מהמאמר "דגל דגל". בקטע הושמטו מילים.
א. השלימו את המילים החסרות. תוכלו להיעזר במחשן ואף להשתמש במילים אחרות.

ב. מה משותף לכל המילים האלה? מהו תפקידן?

לכולנו יש כבוד לדגל, _____ ● _____ הוא בעצם מסמל את המדינה שבה אנו חיים.
את הדגל אנחנו רואים כמעט בכל מקום ציבורי. כל-כך התרגלנו אליו _____ ● _____
הוא נתפס אצלנו _____ ● _____ עוד איזשהו סימן בחוצות העיר: כמו רמזור, או כמו
שלט פרסומת של בנק או חנות כלשהי. כל אחד יודע _____ ● _____ דגל המדינה
מורכב מרקע לבן _____ ● _____ עליו שני פסי תכלת, מתוחים לכל אורכו וביניהם
מגן-דוד. _____ ● _____ אם נתבונן בו מקרוב ונבדוק כל אחד מהמרכיבים שלו,
ניווכח _____ ● _____ כל אחד מהם מסמל משהו אחר, _____ ● _____ יחד הם מסמלים
לנו משהו יפה ועמוק _____ ● _____ אולי לא שמנו אליו לב קודם לכן.

מתוך: אליק מישורי, "דגל, דגל", מתוך: צ'ופר – עיתון לילדים, 1997

מחסן: ש..., אך..., ו..., שכן, משום ש..., עד ש..., כמו, כי, ש..., היות ש...

ג. במקור המילה **כי** מופיעה בקטע פעמיים:

1. לכולנו יש כבוד לדגל, **כי** הוא בעצם מסמל את המדינה...

2. כל אחד יודע **כי** דגל המדינה – מורכב מרקיע לבן...

מה פירוש המילה **כי** בכל משפט? החליפו אותה בכל משפט במילת קישור אחרת.

פעילות 5 – משפט בניסוחים שונים

נסחו מחדש את המשפט הבא בעזרת מילות הקישור והמבנים המוצעים.

שמרו על תוכן המשפט:

הוצב שומר בפתח בית הספר, **אבל** עדיין יש להיזהר מפני גניבות בכיתות.

1. אף על פי ש... עדיין ...

2. למרות... כדאי...

3. אמנם... ואולם...

פעילות 6 – מילות קישור - גלידה

לפניכם זוגות משפטים העוסקים בגלידה. חברו כל זוג משפטים למשפט אחד באמצעי קישור מתאימים. שימו לב לקשר שמילות הקישור צריכות לציין.

1. • לא ברור מתי המציאו את הגלידה. הקשר: **ניגוד**

• נראה שכבר בהתחלה הבינו שזה דבר מצוין.

2. • קיסר רומא, נירון, נהג לשלוח עבדים להביא לו שלג מן ההרים. הקשר: **תכלית**

- הוא ערבב אותו עם פירות ועם דבש.
- 3. • הפיתוח האחרון והמהפכני בתחום הגלידות הוא קרטיבים שלא נמסים ולא נוזלים.
הקשר : זמן
- הם מתחילים להפשיר והופכים לסוכריות ג'לי.
- 4. • רופאי שיניים אומרים שארטיק פחות מזיק מממתקים.
הקשר : סיבה/ תוצאה
- ארטיק אינו נדבק לשיניים.
- 5. • אוכלים גלידה במהירות רבה.
הקשר : תנאי
- אפשר לקבל כאב ראש חזק.
- 6. • פסיכיאטרים אמריקנים אומרים שגלידה היא דרך טובה להתגבר על מצבי חרדה ולחץ.
הקשר : סיבה והוספה
- יש בה חומרים מרגיעים.
- היא מזכירה רגעים שמחים מתקופת הילדות.
- 7. • הגלידה הפופולרית בעולם היא בטעם וניל.
הקשר : ניגוד
- בטוקיו נהנים במיוחד מגלידות בטעמי תמנון, בטטה וג'ינג'ר.

פעילות 7 – מאזכרים

- לפניכם 2 קטעים המוסרים את אותו המידע.
- א. מה ההבדל ביניהן? שימו לב למילים המודגשות.
- ב. איזה קטע כתוב טוב יותר, לדעתכם? הסבירו.
- ג. כיצד המאזכרים משפיעים על הסגנון ?
- ד. המאזכרים המודגשים בקטע 2 : זה, הוא, חבריו, אותם – למי הם מתכוונים?
- ה. גם הביטויים המודגשים הבאים הם מאזכרים. הסבירו למה הם מתכוונים.
- לא ברור אם הגברים הגיעו למסקנות האלה בעצמם... (קטע 2, שורה 5)
- כך או כך**, ברור לחלוטין שניתן לדבר היום על גבר חדש ומשופר. (קטע 2, שורה 7)

קטע 1

דני, גיבור שירה של מרים ילן שטקליס, דני שאיננו בוכה אף פעם, גדל והפך למאצ'ו הישראלי המצוי, אבל בשנים האחרונות דני מתחיל לאבד מכוחו. רבים מהחברים של דני מתחילים להבין שאפשר להישאר גבר גם כשאתה מתחבר לרגשות, מביע חולשה או פחד ומגלה התחשבות בזולת, וגם כשאתה שותף מלא בעבודות הבית והטיפול בילדים. לא ברור אם הגברים הגיעו למסקנות בעצמם, או שהמהפכה הפמיניסטית העמידה את הגברים בפני עובדה. ברור לחלוטין שניתן לדבר היום על גבר חדש ומשופר.

קטע 2

דני, גיבור שירה של מרים ילן שטקליס, זה שאיננו בוכה אף פעם, גדל והפך למאצ'ו הישראלי המצוי, אבל בשנים האחרונות הוא מתחיל לאבד מכוחו. רבים מחברי מתחילים להבין שאפשר להישאר גבר גם כשאתה מתחבר לרגשות, מביע חולשה או פחד ומגלה התחשבות בזולת, וגם כשאתה שותף מלא בעבודות הבית והטיפול בילדים. לא ברור אם הגברים הגיעו למסקנות האלה בעצמם, או שהמהפכה הפמיניסטית העמידה אותם בפני עובדה. כך או כך, ברור לחלוטין שניתן לדבר היום על גבר חדש ומשופר.

מתוך: עדי כץ, "תהיה גבר, אבל חדש", מעריב nrg, 03.07.2003.

פעילות 8 – מאזכרים ומילות קישור - חומוס

לפניכם צמדי משפטים הקשורים לחומוס.
קשרו כל צמד למשפט אחד במילות קישור ובמאזכרים מתאימים.

1. ● חומוס הוא המאכל הפופולרי ביותר בארץ.
● בשגרירות ישראל מגישים חומוס כמאכל לאומי.
2. ● הסורים והפלסטינים אוכלים חומוס מאות שנים.
● הסורים והפלסטינים טוענים שהם המציאו את החומוס.
3. ● חוקרים גילו שבטורקיה השתמשו בחומוס כבר לפני עשרת אלפים שנה.
● החומוס נפוץ גם בהודו, באפריקה ובדרום אמריקה.
4. ● חומוס עוזר במניעת מחלות לב וסרטן.
● חומוס מפחית את רמת הכולסטרול בדם.

- 5. • אם מוסיפים לחומס טחינה הוא הופך למאכל בריא.
- אם מוסיפים לחומס שמן זית ופטרוזיליה הוא הופך למאכל בריא במיוחד.

פעילות מסכמת 9 – אמצעי קישור ומאזכרים

לפניכם קטע מתוך מאמר. קראו את הקטע וענו על השאלות שאחריו.

עזרה לזולת ואריכות ימים / גל ברק

קבוצת חוקרים בארה"ב החליטה לחקור, אם יש קשר בין מתן עזרה לזולת לבין אריכות ימים. **כלומר**, האם אנשים שתורמים לחברה, חיים זמן רב יותר.

בראשית המחקר בדקו החוקרים 423 זוגות נשואים ושאלו אותם שאלות שונות. מתוך **תשובותיהם**, התייחסו החוקרים לגורמים שונים, וניסו למצוא את הקשר בין הגורמים השונים לבין תוחלת החיים.

מהמחקר התגלה שאנשים שעוזרים לזולת **ובמקביל** עוזרים לבני זוגם, מפחיתים את סיכויי התמותה שלהם ב-40%. **אמנם** החוקרים לא מצאו את הגורמים המדויקים לעלייה בתוחלת החיים, **אך** הם טוענים שהעזרה לזולת מפתחת רגשות, **כגון**: שייכות ומשמעות לחיים, אשר מפחיתים את סיכויי התמותה.

לפי: גל ברק, "עוזרים לאחרים? תזכו לאריכות ימים", Ynet, 21.10.2003.

שאלות

הבנה

1. באיזה תחום חיים הקטע עוסק?
2. מה בדקו החוקרים?
3. לפי המחקר, מה הקשר בין עזרה לזולת לבין אריכות ימים?
4. איזו מסקנה אפשר להסיק מהמחקר על צורת החיים?

לשון

5. שימו לב למילים המודגשות. אילו מהן הן מילות קישור?
6. א. איזה קשר מציינות המילים הבאות? מה יבוא אחריהן?

– **כלומר**

– **אך**

– **כגון**

ב. כתבו מילים נרדפות למילות הקישור האלה.

7. א. **מתוך תשובותיהם** (שורה 5) – התשובות של מי?
ב. **תשובותיהם** – היכן תמצאו את המילה במילון? מהו הערך המילוני?

אוצר מילים

8. הסבירו את הביטויים:
מתן עזרה לזולת (שורה 1) –
אריכות ימים (שורה 2) –
סיכויי תמותה (שורה 8) –
עלייה בתוחלת החיים (שורה 9) –
9. אנשים שעוזרים לזולת **ובמקביל** עוזרים לבני זוגם (שורה 7) – מה פירוש המשפט?
10. העזרה לזולת מפתחת **רגשות שייכות** ומשמעות לחיים (שורה 10) – מה פירוש המשפט?

פעילות 10 – חיבור קצר

- א. כתבו חיבור קצר על הנושא: **בני אדם מחויבים לעזור לזולתם**.
היעזרו בטקסט מן הפעילות הקודמת. **חוו את דעתכם** (לשלילה או לחיוב) בנושא, ונמקו אותה.
התייחסו גם לצורות השונות של עזרה לזולת: עזרה לחבר במצוקה, עזרה לאנשים נזקקים, עזרה בעבודות הבית וכדומה.
ב. **שיחה** – כדי להעלות רעיונות תוכלו לעבוד בזוגות ולכתוב רעיונות, משפטי מפתח. בהמשך ארגנו את המשפטים ושפרו אותם.
ג. בעת העריכה שימו לב לקישוריות. היעזרו בטבלת מילות הקישור.